[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1009

ਭਾਰਤ ਸੰਘ

ਬਨਾਮ

ਪਰਮਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3303)

29 ਮਾਰਚ, 2019

[ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਤੇ ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ, 1996: ਧਾਰਾ 11 (6) - ਕੰਮ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ - ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ - ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਬਕਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ "ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ" 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ: ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਤਭੇਦਾਂ/ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਨੋਟਿਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 2015 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੰਤਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ - ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ ਐਕਟ), 2015.

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ: 1.1 ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 43 (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮਾਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ

ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਠੇਕੇਦਾਰ) ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਖੰਡ 64 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਰੇਲਵੇ ਸਥਾਪਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ 64 (3) (a) (i) ਅਤੇ a(ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਅਗਲੇਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰ੍ਹੇ 20, 21] [1025-G-H; 1026-A-E]

1.2 ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਰਬਿਟਰਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015, ਜੋ ਕਿ 23.10.2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ

ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। (ਪੈਰ੍ਹੇ 25, 26) [1027-E; 1029-C-D]

XXXXXX

1.3 ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ/ਬਦਲ ਸਮੇਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, 1996 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ/ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ, 1996 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [1029-D-F]

1.4 ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ/ਛੋਟੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਲਈ ਬਿੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਲੇਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ। [ਪੈਰਾ 33] [1033-C-E]

1.5 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ / ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤਮ ਚਲਾਨਾਂ ਤੋਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਕਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਕਟੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਰਕਮ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿਵਾਦ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ, ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 35] [1037-D-G; 1038-A-B]

XXXXXX

ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਖੰਡ (a) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਖੰਡ (b) ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਚਿਤ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 38] [1039-A-E]

1.7 ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਤਭੇਦਾਂ/ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ

ਨਾਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 41] [1043-D-E]

XXXXXX

1013 ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪਰਮਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ

1.8 ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 43] [1044-B-D]

1.9 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪੈਰ੍ਹੇ 44, 45) [1045-B-C]

ਮੈਸਰਜ਼ ਅਰਾਵਲੀ ਪਾਵਰ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਏਰਾ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ **(2017) 15 SCC 32;** ਸਿੰਗਲਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **2018 (15) ਸਕੇਲ 421;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ **(2011) 12 SCC 349: [2011] 5 SCR 853;** ਨਵ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੀਨਸ ਪਾਵਰ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ **(2015) 2 SCC 424 : [2014] 12 SCR 360**;ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ. ਮੈਂਗਲੌਰ ਪੈਟਰੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਏ.ਐਨ.ਐਸ. ਨਿਰਮਾਣ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 3 SCC 373: [2018] 2 SCR 598;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ **(2004) 1) SCC 504;**

XXXXXX

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਐਸ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ। **(2006) 13 SCC 240: [2006] 9 Suppl. SCR 125;** ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ **(2008) 10 SCC 240: [2008] 12 SCR 216;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਸਿੰਡੀਕੇਟ **(2009) 4 SCC 523: [2009] 3 SCR 563;** ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2009) 1 SCC 267: [2008] 13 SCR 638;** ਦਾਤਾਰ ਸਵਿਚਗੀਅਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਟਾਟਾ ਫਾਈਨਾਂਸ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2000) 8 SCC 151;** ਪੁੰਜ ਲੋਇਡ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪੈਟਰੋਨੈਟ ਐਮ.ਐਚ.ਬੀ ਲਿਮਟਿਡ **(2006) 2 SCC 638;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਬੈਟਰੀ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2007) 7 SCC 684 : [2007] 8 SCR 993;** ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰਿਪਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ **(2014) 9 SCC 288: [2014] 6 SCR 1143;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬ੍ਰਿਜ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ **(2015) 2 SCC 52;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰੀਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ **AIR 1959 SC 1362: [1960] SCR 493;** ਪੀ.ਕੇ. ਰਮਈਆ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਥਰਮਲ ਪਾਵਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ **(1994) 3 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵ ਭਾਰਤ ਬਿਲਡਰਜ਼ **(1994) 3 ਬੇਨਤੀ SCC 83;** ਨਥਾਨੀ ਸਟੀਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਨਿਰਮਾਣਜ਼ **(1995) 3 ਬੇਨਤੀ SCC 324;** ਦਾਮੋਦਰ ਵੈਲੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਕੇ ਕਾਰ **(1974) 1 SCC 141: [1974] 2 SCR 240;** ਭਾਰਤ ਹੈਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਰਾਣੀਪੁਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰਨਾਥ ਭਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ **(1982) 1 SCC 625;** ਆਹੂਜਾ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ **(1988) 3 SCC 76: [1988] 3 SCR 402;** ਜਯੇਸ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਨਵ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ **(2000) 10 SCC 178**;ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ., ਐਨ.ਟੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰੇਸ਼ਮੀ ਨਿਰਮਾਣ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਐਂਡ ਠੇਕੇਦਾਰ **(2004) 2 SCC 663: [2004] 1 SCR 62 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

XXXXXX

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
(2017) 15 SCC 32	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 8**
2018 (15) ਸਕੇਲ 421	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 8**
[2011] 5 SCR 853	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 9**
[2014] 12 SCR 360	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 9**
[2018] 2 SCR 598	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 9**
(2004) 10 SCC 504	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 10**

[2006]9 Suppl. SCR 125	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 10**
[2008] 12 SCR 216	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 10**
[2009] 3 SCR 563	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 10**
[2008] 13 SCR 638	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 13**
(2000) 8 SCC 151	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
(2006) 2 SCC 638	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
[2007] 8 SCR 993	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
[2014] 6 SCR 1143	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 15**
(2015) 2 SCC 52	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 15**
[1960] SCR 493	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1994] 3 Suppl. SCC 126	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1994] 3 Suppl.SCC 83	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1995]3 Suppl. SCC 324	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1974] 2 SCR 240	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
(1982) 1 SCC 625	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[1988] 3 SCR 402	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
(2000) 10 SCC 178	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[2004] 1 SCR 62	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3303.

2015 ਦੀ S.B. ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ (ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ) ਨੰਬਰ 14 ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ ਦੇ 14.07.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਨਾਲ

2019 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3304, 3305, 3306, 3307, 3308, 3309, 3310, 3311, 3312, 3313, 3319, 3314, 3315, 3316, 3317 ਅਤੇ 3318.

XXXXXX

ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਧੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜਨ, ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ, ਕਿਸ਼ਨ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਸਮੀਰ ਜੈਨ, ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸੁਵਿਗਿਆ ਅਵਸਥੀ, ਕਰਨ ਵਲੇਚਾ, ਰਾਹੁਲ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਨਾ ਕਾਮਰਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰੋਨਕ, ਮਨਿੰਦਰ ਪਾਲ ਗੁਪਤਾ, ਐਸ.ਕੇ. ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ, ਐਲ.ਕੇ. ਪਾਓਨਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੋਂਥੀਗੰਬੀ ਕੋਇਜਮ, ਨੀਰਜ ਬੌਬੀ ਪਾਓਨਮ, ਨਿਤਿਨ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੀਤਾਜਲੀ ਮੋਹਨ, ਈ.ਸੀ. ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਸਾਗਰ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (leave granted)।

2. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ (1) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ ਐਕਟ), 2015 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ); (2) ਕੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ/ਡਿਸਚਾਰਜ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ (3) ਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ, 1996 (ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਮ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. 2018 ਦੇ SLP (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 2166 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਤੋਂ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

4. ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਲਈ ਦਫਤਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ 21 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੇ ਡੂੰਗਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 31 ਮਾਰਚ, 2013 ਤੱਕ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਪ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀ 7 ਵੇਂ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ "ਵਿਰੋਧ ਅਧੀਨ" ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ 58.60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 55.54 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਜ @ 18% ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਹੀਂ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 23 ਦਸੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਧਾਰਾ 64 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

5. ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤੱਥ ਆਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਧੀ ਹੋਈ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

6. ਪਰ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਸਹਿਮਤ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਬਿੱਲ ਉਠਾਏ, ਤਾਂ ਵਧੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਲਾਜ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਕਾਇਆ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਬਕਾਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਭੇਜ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ" 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਦਾਅਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ 'ਸਿਵਾਏ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

XXXXXX

7. ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ

ਹੋਏ ਵੱਖਰੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਸੋਧੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 1996 ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 (ਭਾਵ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ।

8. ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਐਮ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨਟਰਾਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (5) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਸਮੇਤ ਧਾਰਾ 12 ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੁਆਰਾ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ, 1996 ਦੀਆਂ ਪੂਰਵ-ਸੋਧੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੋਧਾਂ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (5) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੀਸੀਸੀ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਮੈਸਰਜ਼ ਅਰਾਵਲੀ ਪਾਵਰ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਏਰਾ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ** 2017 (15) SCC 32 **ਅਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਗਲਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ**

<u>ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ</u> 2018 (15) ਸਕੇਲ 421. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

<u>XXXXXX</u>

1019 ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪਰਮਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ [ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ.]

9. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿਵਾਦ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਦਬਾਅ / ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **<u>ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ</u>** 2011 (12) SCC 349 ;**<u>ਨਵ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੀਨਸ ਪਾਵਰ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ</u>** 2015 (2) SCC 424; **<u>ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ. ਮੈਂਗਲੋਰ ਪੈਟਰੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਏ.ਐਨ.ਐਸ. ਨਿਰਮਾਣ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ</u>** 2018 (3) SCC 373. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

10. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉੱਠਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ

ਕਿ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਬਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਨਾਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ** 2004 (10) SCC 504, **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਐਸ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ**, 2006 (13) SCC 240 **ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ** 2008 (10) SCC 240, **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਸਿੰਡੀਕੇਟ** 2009 (4) SCC 523. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

11. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਖੰਡ 64 (7) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੋਧਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 64 (7) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੋਧਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸਮਝੌਤੇ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਖੰਡ 64 (7) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ

ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ **ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਗਲਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਕੇਸ** (Supra) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

12. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸਮੀਰ ਜੈਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਾਊਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕਪਾਸੜ ਕਟੌਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤੀ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

13. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ **ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** 2009 (1) SCC 267 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

14. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ / ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, 1996 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਦਾਤਾਰ ਸਵਿਚਗਿਅਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਟਾਟਾ ਫਾਈਨਾਂਸ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** 2000 (8) SCC 151 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ **ਪੁੰਜ ਲੋਇਡ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪੈਟਰੋਨੈਟ ਐਮਐਚਬੀ ਲਿਮਟਿਡ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2006 (2) SCC 638 ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ **ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਬੈਟਰੀ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** 2007 (7) SCC 684 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਧਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਆ ਦੇਵੇਗੀ।

XXXXXX

15. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6) ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (5) ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11

(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰਿਪਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ** 2014 (9) SCC 288 ਅਤੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬ੍ਰਿਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ** 2015 (2) SCC 52 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

16. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਪੱਖ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਖਰਚਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 12 (5) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸੋਧ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸੋਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

17. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

18. ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਤੋਂ ਜੋ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰੇਲਵੇ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਠੇਕੇ (ਉਸਾਰੀ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਗਤ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਆਜ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਰਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਡਿਲੀਵਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਬਿੱਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ)। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਧੀ ਹੋਈ ਲਾਗਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

19. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ: -

"ਦਾਅਵੇ 43. (1) ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਬਿਆਨ : ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਾਧੂ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

43.(2) "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ : ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰੇਲਵੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੇਲਵੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਉਹ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਪਰਕ ਕਰਤਾ ਨੂੰ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ

ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

64. (1) ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਮੰਗ:

64.(1) (i) ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਨ ਬਾਰੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਰੇਲਵੇ 120 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 63 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ "ਸਿਵਾਏ" ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਠੇਕੇਦਾਰ, 120 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅੰਤਿਮ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ 180 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੀਏ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

64.(1) (ii) ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ। ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਜਾਂ ਸੈਟ ਆਫ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

64.(1) (iii) (a) ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (b) ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਦਾਅਵੇ

ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਉਪਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। (c) ਰੇਲਵੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਤੋਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਦਾਅਵੇ(ਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। (d) ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਸਥਾਨ: ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ।

XXXXXX

64.(1) (iv) ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਧਿਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੂਲ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਜਾਂ ਪੂਰਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

64.(1) (v) ਜੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ/ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਰੇਲਵੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

64. (2) ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ: ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ,

ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਬਕਾਇਆ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

64. (3) ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ:

64.(3) (a) (i) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਮੁੱਲ 25,00,000 ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਜੇਏ ਗ੍ਰੇਡ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਜੀ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। {ਅਧਿਕਾਰੀ: ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 2012/CE-I/CT/ARB/24, ਮਿਤੀ 22.10./ 05.11.2013}

XXXXXX

64.(3) (a) (ii) ਖੰਡ 64 (3) (a) (i) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਜੇਏ ਗ੍ਰੇਡ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ 2 ਰੇਲਵੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਜੇ.ਏ. ਗ੍ਰੇਡ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਐਸ.ਏ.ਜੀ. ਅਫਸਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ

ਹੋਣਗੇ, ਰੇਲਵੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ 3 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਭੇਜੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਪੈਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ। ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਜਾਂ ਪੈਨਲ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਕੀ ਵਿਚੋਲੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 3 ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਚੋਲਗੀ' ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੀ.ਐਮ. ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲੇਖਾ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਲੇਖਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਚੋਣ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਐਸ.ਏ. ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

64.(7) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ, 1996 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੋਧਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

20. ਖੰਡ 43 (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ "ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ" ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮਾਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਠੇਕੇਦਾਰ) ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ।

XXXXXX

21. ਖੰਡ 64 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਰੇਲਵੇ ਸਥਾਪਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਖੰਡ 64 (3) (a) (i) ਅਤੇ a(ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਲਈ ਅਗਲੇਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੇ ਕਲੇਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਝਗੜਿਆਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ।

23. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਨੇ ਕਲੇਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ/ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

24. 1 ਜਨਵਰੀ, 2016 ਤੱਕ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਗਜ਼ਟਿਡ ਸੀ ਅਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 1 (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੂੰ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਿਰਾਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਚੋਲੀਏ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਐਕਟ, 1996/ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ 26 ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ:

XXXXXX

"21. ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

26. ਲੰਬਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਐਕਟ - ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਐਕਟ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

25. ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਰਬਿਟਰਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਅਰਾਵਲੀ ਪਾਵਰ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਏਰਾ ਇਨਫਰਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ** (Supra) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਪਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ:

“22. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ:

22.1. 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ:

22.1.1. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਖਦਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਂ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਹੈ।

XXXXXX

22.1.2. ਜਦੋਂ ਤੱਕ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਖੰਡ (a), (b) ਜਾਂ (c) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

22.1.3. ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਲਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

22.1.4. ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਇਜ਼ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22.2. ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ: ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਲਾਜ਼ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਲਾਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

<u>ਜਿਸ 'ਤੇ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਗਲਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ (Supra)</u> ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"16. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਤਨਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ; ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ (65) ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ (23.10.2015 ਤੋਂ) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 2013 'ਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

26. ਸਾਡਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਜੋ ਕਿ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

27. ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ/ਬਦਲ ਸਮੇਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ

ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ/ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਕਟ, 1996 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

28. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ/ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ/ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਿਰ ਵੀ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰਲ ਵਿਵਾਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

29. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। (ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰੀਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਦਰਜ਼** AIR 1959 SC 1362; **ਪੀ.ਕੇ. ਰਮਈਆ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਥਰਮਲ ਪਾਵਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ** 1994 Supp (3) SCC 126; **ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨਵ ਭਾਰਤ ਬਿਲਡਰਜ਼**

1994 Supp (3) SCC 83; **ਨਥਾਨੀ ਸਟੀਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਨਿਰਮਾਣ** 1995 Supp (3) SCC 324..... (ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ)**ਦਾਮੋਦਰ ਵੈਲੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਕੇ. ਕਾਰ** 1974 (1) SCC 141; **ਭਾਰਤ ਹੈਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਰਾਈਪੁਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰਨਾਥ ਭਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼** 1982 (1) SCC 625; **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਕੇ. ਆਹੂਜਾ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** 1988 (3) SCC 76; **ਜੈਸ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਨਵ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ** 2000 (10) SCC 178; **ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਡੀ., ਐਨ.ਟੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰੇਸ਼ਮੀ ਨਿਰਮਾਣ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਐਂਡ ਠੇਕੇਦਾਰ** 2004 (2) SCC 663.

30. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ/ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੱਥ ਪਾਇਆ ਕਿ " ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ/ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ" 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਬਕਾਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ (ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਫਾਰਮੈਟ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ) ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ** (Supra) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ:

"44. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਰਸੀਦ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ

ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਹੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤਿੰਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ/ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

XXXXXX

31. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 51 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

51. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰਾ ਰਸੀਦ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਕਿਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ/ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ/ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਕਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜਾਰੀ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਕਿਸੇ ਮਜਬੂਰੀ ਜਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

32. ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਕਦੋਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ (ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ/ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲੀਏ ਵਿਵਾਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ **<u>ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ</u>** (Supra) ਦੇ ਪੈਰਾ 52 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ:

"52. ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ (ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ) ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਦਾਅਵੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਨਹੀਂ, ਕਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

(i) ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

<u>XXXXXX</u>

(ii) ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਕਈ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਪਟਾਰੇ 'ਤੇ, ਸਹਿਮਤ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ / ਨੋ-ਕਲੇਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ / ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਰਸੀਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(iii) ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਕਾਇਆ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਸਿਰਫ ਛੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਛੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਜੋ ਫੰਡਾਂ ਲਈ ਸਖਤ ਦਬਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਛਾਪੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡਾਟ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਕਮ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਾਰਨ ਡਿਸਚਾਰਜ ਆਰਥਿਕ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

ਵਜੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(iv) ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਕਮ (ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ) ਲਈ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਵਾਊਚਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪੂਰੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿੱਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਿਰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਾਊਚਰ 'ਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਵੈਇੱਛਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਦਬਾਅ, ਮਜਬੂਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਅਸਲ ਹੈ। "ਸਮਝੌਤਾ" ਸੁਤੰਤਰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

(v) ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜੋ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ, ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਭਾਵੇਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵਿੱਤੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ

ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਉਸਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਚੋਣ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਧਮਕੀ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਝੌਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

33. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ/ਛੋਟੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਲਈ ਬਿੱਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਲੇਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ।

34. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਹੈ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: -

ਸੰਖਿਆ ਨੰਬਰ	SLP ਨੰਬਰ	ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ	ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ
1.	6312/2018	ਪਰਮਾਰ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਨਿਰਮਾਣ,ਨਦਭਾਈ-ਈਦਗਾਹ (ਆਗਰਾ) ਦਰਮਿਆਨ ਵੱਡੇ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਨਰ	1,07,98,765/- ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ) +ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਾਗਤ।

			ਨਿਰਮਾਣ ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 3,30,71,72 ਰੁਪਏ	
2.	2166/2018	ਐਸ.ਕੇ. ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ	ਦਫਤਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਡੂੰਗਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਲਈ ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 43,76,112/- ਰੁਪਏ ਹੈ। ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ 58.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ।	2.96 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਘਾਟੇ ਦੀ ਰਕਮ)+ 2.65 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਵਾਧਾ 239 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਰੁਪਏ + (ਵਪਾਰਕ ਵਿਆਜ @ 18% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ) ਕੁੱਲ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
3.	7937/2018	ਅਨਿਲ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ	ਡੀਜ਼ਲ ਸ਼ੈੱਡ, ਭਗਤ-ਕੀ-ਕੋਠੀ, ਜੋਧਪੁਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 2,42,85,808.84 ਰੁਪਏ	2,15,000 ਰੁਪਏ- (ਡਰਾਇੰਗ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨਾ ਹੋਣਾ) + ਰੁਪਏ (ਸਪਸ਼ਟ ਸਾਈਟ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨਾ ਹੋਣਾ) + 1,14,099 ਰੁਪਏ (ਭੁਗਤਾਨ ਤੱਕ ਅੰਤਮ ਦੇਰੀ 'ਤੇ ਵਿਆਜ) + 1215000 ਰੁਪਏ (ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ) + 12,14 ਰੁਪਏ (ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਸੁਰੱਖਿਆ) + 1,00,000/- ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਾਗਤ)

				ਕੁੱਲ 30,0838 ਰੁਪਏ
4.	6034/2018	ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬੰਸਲ	ਆਰ.ਆਰ.ਆਈ. ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਸ ਐਂਡ ਟੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਫੋਰਟ ਸਟੇਸ਼ਨ ਯਾਰਡ ਵਿਖੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢਾਂਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 87,85,292/ਰੁਪਏ/- 24,62,511.52/- ਰੁਪਏ, 3.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ26,12,977,14/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ 3 ਪੂਰਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ	1.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (18% ਪ੍ਰਤੀ ਸਲਾਨਾ ਦੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਕੱਟੇ ਗਏ) + 7.9 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਦਫਤਰੀ ਕਿਰਤ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਖਰਚੇ) + 1.2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਕਮ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ) + 21 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਲਾਭ ਦਾ ਘਾਟਾ) ਕੁੱਲ 12,00,000/- ਰੁਪਏ
5.	6316/2018	'ਮਾਇਆ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ	ਰਤਨਗੜ੍ਹ ਬਾਈਪਾਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ। ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 8,29,25,822.68/- ਰੁਪਏ	38,27,196/- ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਦੀ ਰਕਮ) + 17,78,231/- ਰੁਪਏ (ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਅੰਤਮ ਬਿੱਲ ਦੀ ਰਕਮ) + ਰੁਪਏ 50,63,738/- (ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਈ.ਐਮ.ਡੀ.) ਕੁੱਲ 1,06,69,165/- ਰੁਪਏ

6.	8597/2018	ਭਾਰਤ ਸਪਿਨ ਪਾਈਪਾਂ ਅਤੇ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਦੇਸਾ ਯਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ ਦੇ ਪਾਰ ਰੋਡ ਓਵਰ ਬ੍ਰਿਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ।ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ 3,81,90,423.68/- ਰੁਪਏ	1,88,709/- ਰੁਪਏ (ਹੈੱਡ ਸੈੱਸ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) + 8,36,386/- ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਬਿੱਲ) ਕੁੱਲ 10,25,095/- ਰੁਪਏ
7.	8596/2018	ਹਰਸ਼ਾ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ	ਨਵੇਂ ਵੱਡੇ ਪੁਲ ਨੰਬਰ 178 (ਬਨਾਸ ਨਦੀ 'ਤੇ) ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਠੇਕਾ ਕੁੱਲ 10,51,42,109/- ਰੁਪਏ ਹੈ।	1,30,960/- ਰੁਪਏ (ਵਿਸਥਾਰ ਜੋੜਾਂ ਲਈ ਰੋਕੀ ਗਈ ਅਦਾਇਗੀ) + 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਬਿਲ ਨੰਬਰ XXV ਤੋਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ) + 36 ਲੱਖ (ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਕਸ ਗਰਡਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਰਿਫੰਡ) + 3,19,573/- ਰੁਪਏ (ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਅੰਤਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ) + 76,15,206/- ਰੁਪਏ (ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਕੀਮਤ) ਕੁੱਲ 1,17,65,739/- ਰੁਪਏ

8.	8019/2018	ਭਾਰਤ ਸਪਿਨ ਪਾਈਪਸ ਐਂਡ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੋਡ ਓਵਰ ਬ੍ਰਿਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ 631,0747250 ਰੁਪਏ	ਰੁਪਏ 6,18,302/- (ਮੁੱਖ ਉਪਕਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) + ਰੁਪਏ 10,30,081/- (ਅੰਤਿਮ ਪੀਵੀਸੀ ਬਿੱਲ) ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ 16,48,383/-
9.	8021/2018	ਐਸ.ਬੀ.-ਐਸ.ਐਚ.ਸੀ.-ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਲ. (ਜੇ.ਵੀ.)	ਈਥ ਵਰਕ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, 'ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 15,92,08,761.97/- ਰੁਪਏ ਹੈ।	27,93,752/- ਰੁਪਏ (ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 10ਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ) + 1,66,785/- ਰੁਪਏ (ਵਰਕ ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ)+ 7,98,214/- (1% ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਸੈੱਸ) + 5,78,144/- ਰੁਪਏ (ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਜ) + 28,085 ਰੁਪਏ (ਕੰਪਿਊਟਰ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲਾਗਤ) + ਰੁਪਏ

				24,87,864/- (ਵਿਸਥਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਦੀ ਲਾਗਤ) + ਰੁਪਏ 1,81,003/- (ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ) + ਰੁਪਏ 60,390/- (ਵੈਲਡਿੰਗ ਅਤੇ ਬੋਲਟਿੰਗ)ਕੁੱਲ 70,94,237/- ਰੁਪਏ
10.	7720/2018	ਭਾਰਤ ਸਪਿਨ ਪਾਈਪਸ ਐਂਡ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ - ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ 2859531/- ਰੁਪਏ ਹੈ।	44,514/- ਰੁਪਏ (ਮੁੱਖ ਉਪਕਰ ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ) + 7,80,547 ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਪੀਵੀਸੀ ਬਿੱਲ) ਕੁੱਲ 8,25,061/- ਰੁਪਏ
11.	8598/2018	ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬੰਸਲ	ਫੁਟਕਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਏ.ਈ.ਐਨ. ਦਫਤਰ, ਸਿਗਨਲ ਢਾਂਚਾ, ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਸਰਫੇਸਿੰਗ, ਅਸਥਾਈ ਸਾਈਟ ਦਫਤਰ, ਜੋੜ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ, ਢਾਹ ਅਤੇ ਮੁੜ ਨਿਰਮਾਣ ਈਦਗਾਹ-ਆਗਰਾ ਫੋਰਟ ਸਟੇਸ਼ਨ ਯਾਰਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢਾਂਚੇ।ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ	8.8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਲਾਭ ਦਾ ਘਾਟਾ) + 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਮਾੜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਘਾਟਾ) ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 1.5 ਸਾਲ ਅਤੇ ਵਿਆਜ

			ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ 1,40,43,594/- ਰੁਪਏ	'ਤੇ ਵਿਆਜ। ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲ ਦੀ ਰਕਮ ਕੁੱਲ 13.8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ। [ਸਹੀ ਰਕਮ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ]
12.	ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 8885/2018	ਭਾਰਤ ਸਪਿਨ ਪਾਈਪਸ ਐਂਡ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਰੋਡ ਓਵਰਬ੍ਰਿਜ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਠੇਕੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 5,47,26,451,47 ਰੁਪਏ-	4,78,780/- (ਮੁੱਖ ਉਪਕਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) + ਰੁਪਏ 23,07,563/- (ਅੰਤਿਮ ਪੀਵੀਸੀ ਬਿੱਲ) ਕੀਮਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 27,86,343 ਰੁਪਏ
13.	9514/2018	ਬੀ.ਐਮ. ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਕਨੈਟਾ-ਜੈਪੁਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡੇ ਪੁਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 8,46,08,660/- ਰੁਪਏ	ਰੁਪਏ 7,21,733/- (10% ਹੋਰ ਸੀਮਿੰਟ ਜੋੜਨ ਲਈ) + 6,23,923/- ਰੁਪਏ + 7,55,734/- ਰੁਪਏ (ਵਾਧੂ ਕੰਮ) + 11,07,561/- ਰੁਪਏ (ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸਟੀਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ) + 4 ਲੱਖ (ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ) ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਰਿੰਗ) + 4,53,304/- (ਲੇਬਰ ਕਰ

				ਕਟੌਤੀ), 1.25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਕਟੌਤੀ) ਬਿੱਲਾਂ ਤੋਂ) + 3,47,880/- ਰੁਪਏ (ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਜ) +ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ 1.28 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਦੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ ਕੱਟੇ ਗਏ) + 19,01,537 ਰੁਪਏ (ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਦੇ ਏ/ਸੀ 'ਤੇ) + 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਪਮਾਨ ਲਈ 20 ਲੱਖ ਹਰੇਕ) ਕੁੱਲ 1,93,34,667/- ਰੁਪਏ
14.	9559/2018	ਬਾਲਾਜੀ ਬਿਲਡਰਜ਼; ਡਿਵੈਲਪਰ:	ਬਹੁਮੰਜ਼ਲਾ ਟਾਵਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ 72 ਯੂਨਿਟ ਟਾਈਪ-2, 108 ਯੂਨਿਟ ਟਾਈਪ-3, 36 ਯੂਨਿਟ ਟਾਈਪ-4 ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਗੇਟੋਰ ਜਗਤਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਕੰਮ।	1,32,71,24/- ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਬਿੱਲ) + 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਸਟੀਲ ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਦਲਾ)'ਕੁੱਲ 1,82,71,424/- ਰੁਪਏ

			ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ28,28,20,028/- ਰੁਪਏ	
15.	9514/2018	ਬੀਐਮ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ	ਜਟਵਾੜਾ-ਕਨੈਟਾ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡੇ ਪੁਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸਟੇਸ਼ਨ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ10,4484,441/- ਰੁਪਏ	39,05,010/- ਰੁਪਏ (9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਖਾਲੀ ਕਿਰਤ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ) + ਰੁਪਏ 19,46,970/- (ਡਰਾਇੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ) + 13,66,488/- ਰੁਪਏ (ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸਟੀਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ) + 3,91,534.88/- ਰੁਪਏ (ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਰਿੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ) + 1,32,655/- (ਲੇਬਰ ਕਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ), ਰੁਪਏ 1,30,771/- (ਬਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਟੌਤੀ) + ਰੁਪਏ 50,000/- (ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ 21 ਚੱਲ ਰਹੇ ਬਿੱਲਾਂ ਤੋਂ) + 11,91,127/- ਰੁਪਏ (ਦੇਰੀ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਭੁਗਤਾਨ) +

				ਰੁਪਏ 56,40,327/- (ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਕਮ) + ਰੁਪਏ 1,38,000/- (ਜ਼ੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ) + ਰੁਪਏ 76,39,600/- (ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਬਿੱਲ) + 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾਂ ਲਈ 20 ਲੱਖ ਹਰੇਕ) ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਪਮਾਨ) ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 2,85,32,482/- ਰੁਪਏ
16.	11417/2018	ਕੇਵਾਈ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਕੋ (ਜੇ.ਵੀ.)	ਦੌਸਾ-ਲਾਲਸੋਤ ਵਿਚਕਾਰ ਛੋਟੇ ਪੁਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ 5,98,22,476/- ਰੁਪ	16,74,748/- ਰੁਪਏ (ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ) + 47,66,869/- ਰੁਪਏ (ਬਿੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ) + 31,33,116/- ਰੁਪਏ (ਸਾਇਟ 'ਤੇ ਬਚੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ) + 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.

				ਸਲੈਬ ਐਡਵਾਂਸ) + 13.85 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਵਿਹਲੇ ਲੇਬਰ ਚਾਰਜ) + 50,000/- ਰੁਪਏ (ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਲਾਗਤ) ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ1,20,09,733
17.	11862/2018	ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ ਖੰਡੇਲਵਾਲ	ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਟਿਊਬਵਾਟਰ ਟੈਂਕ ਦੀ ਡ੍ਰਿਲਿੰਗ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਭਿੰਨ ਕੰਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 1,56,63,006.87/- ਰੁਪਏ ਹੈ।	4,82,283.26/- ਰੁਪਏ (ਅੰਤਿਮ ਪੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਬਿੱਲ)

35. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ / ਬੈਂਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰਕ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਤਮ ਚਲਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਕਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ, ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਕਟੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਸਮੇਂ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਰਕਮ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** (Supra) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 52 (iii) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਦਬਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਾਊਚਰ ਤੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਆਰਬਿਟਰਲ ਵਿਵਾਦ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ

XXXXXX

36. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ** (Supra) **ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ;ਨਵ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਜੀਨਸ ਪਾਵਰ ਇਨਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਲਿਮਟਿਡ** (Supra); **ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ. ਮੈਂਗਲੋਰ ਪੈਟਰੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਏ.ਐਨ.ਐਸ. ਨਿਰਮਾਣਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** (Supra)। ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ**

<u>ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ</u> (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਸਬਰੋਗੇਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸਵੈਇੱਛਤ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ/ਅਣਉਚਿਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਲਾਈਵ ਦਾਅਵਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

37. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੱਗੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਹੋਰ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ, 1996 (ਪੂਰਵ-ਸੋਧਿਆ ਐਕਟ, 2015) ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 6 ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"(6) ਜਿੱਥੇ, ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ,

(a) ਕੋਈ ਧਿਰ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਧੀਨ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਜਾਂ
(b) ਧਿਰਾਂ, ਜਾਂ ਦੋ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਚੋਲੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ
(c) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਕੋਈ ਧਿਰ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

XXXXXX

38. ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਖੰਡ (A) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਖੰਡ (b) ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਚਿਤ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਪਹਿਲਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

39. ਇਸ 'ਤੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮਪੀ ਗੁਪਤਾ** (Supra) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

3. ਖੰਡ 64 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ:

(64. ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਮੰਗ।—****

(3) (a) (ii) 5,00,000 ਰੁਪਏ (ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਖੰਡ 64 (3) (b) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜੇ ਦੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਲੌਤਾ ਜੱਜ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚੋਲੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵਿਵਾਦ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਪਾਇਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉਪ-ਖੰਡ (3) (b) ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

XXXXXX

(3) (a) (iii) ਇਹ ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੈ ਕਿ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚੋਲਗੀ/ਅੰਪਾਇਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

4. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੱਜ ਪੀ.ਕੇ. ਬਾਹਰੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੱਜ ਪੀ.ਕੇ.ਬਾਹਰੀ ਨੂੰ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਥੇ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੋ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਚੋਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚੋਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਗੇ।

40. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਵੀ.ਐਸ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। (Supra) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:-

"3. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 63 ਅਤੇ 64 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ

ਆਰਬਿਟਰਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮਪੀ ਗੁਪਤਾ [(2004) 10 SCC 504] ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 64 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰੇਲਵੇ ਲਈ ਆਰਬਿਟਰਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖੰਡਾ 63 ਅਤੇ 64 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ: (SCC ਪੰਨਾ 505, ਪੈਰਾ 4)

XXXXXX

1041 ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪਰਮਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ [ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ, ਜੇ.]

4. ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੱਜ ਪੀ. ਕੇ. ਬਾਹਰੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੱਜ ਪੀ.ਕੇ.ਬਾਹਰੀ ਨੂੰ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਥੇ ਦੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੋ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਚੋਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ

ਅੰਦਰ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚੋਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਗੇ।

ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰੀ **<u>ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ</u>** (Supra) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ: -

5. ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਖੰਡ (a) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਖੰਡ (c) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਹਿਮਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਨੇੜਿਓਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਹੈ।

6. ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ

ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਚਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਪਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

12. ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੇਸਾਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਸਿੰਡੀਕੇਟ** (Supra) ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"11. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੀ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ

ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੰਡ 64 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12. ਪੁਰਾਣੇ ਐਕਟ (ਵਿਚੋਲਗੀ ਐਕਟ, 1940) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਗੁਪਤਾ [(2004) 10 SCC 504] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੰਡ 64 (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੀ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

13. ਨਵੇਂ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਰੇਲ ਮੰਤਰਾਲੇ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ [(2008) 10 SCC 240] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ।

XXXXXX

14. ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਕੇਸ [(2008) 10 SCC 240] ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ

ਵਿਚੋਲੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ/ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਵਿਕਲਪਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

41. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹਿਮਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਤਭੇਦਾਂ/ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

42. **ਦਾਤਾਰ ਸਵਿਚਗਿਅਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ** (Supra) **;ਪੁੰਜ ਲੋਇਡ ਕੇਸ** (Supra) ਅਤੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ** ਬਨਾਮ **ਭਾਰਤ ਬੈਟਰੀ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ** (Supra) ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ/ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਾ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ (Supra) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਆਰਬਿਟਰਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇ। ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

XXXXXX

43. ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਚ ਵਿੱਚ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਕਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਟ੍ਰਿਪਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ** (Supra) ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਠੇਕੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) (a) (2) ਅਤੇ (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਸਾਲ 1996 ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤ

ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬ੍ਰਿਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ** (Supra) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ **ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰੇਲਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰਿਪਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ** (Supra) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, 1996. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚੋਲਗੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਡਿਫਾਲਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

XXXXXX

44. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ

ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

45. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਖੰਡ 64 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਛੋਟੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ /ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

46. ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖ਼ਰਚਾ ਨਹੀਂ।

47. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi